

A magyar biztosítási piac nemzetközi összevetésben

Összefoglaló

Az alábbi elemzés a hazai biztosítási piac nemzetközi összevetésben történő vizsgálatára tesz kísérletet. Az elemzés során megpróbáljuk a magyar biztosítási piac és a külföld közötti eltéréseket, illetve hasonlóságokat feltárni, illetve lehetőség szerint a felmerült eltérésekre magyarázatot adni.

Az elemzéshez szükséges adatok túlnyomórészt nyilvános adatbázisokból kerültek összegyűjtésre, ezek konzisztenciáját az esetek egy részében ellenőriztük, azonban bizonyos tényezők (pl.: definícióbeli eltérések, eltérő devizanemek) következtében előfordulhatnak kisebb torzítások.

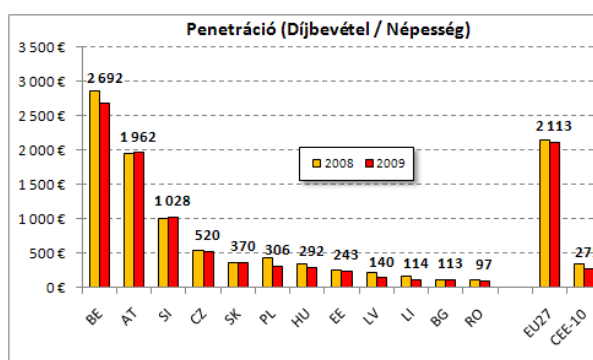
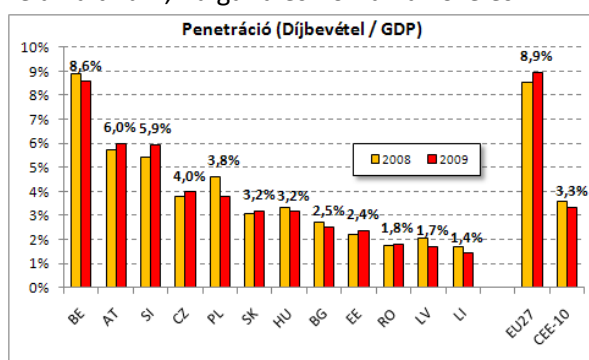
A vizsgálat eredményeképp az alábbi megállapítások adódnak:

- A közép- és kelet európai (KKE-10) országok átlagos biztosítási penetrációja (díjbevétel/GDP) az európai biztosítási piac egészére számított 8,9%-tól elmarad, 2009-ben 3,3% körül alakult. A magyar piac ehhez hasonló, a KKE-térségen belül átlagos értékkel bír (2009: 3,2%), de a régió fejlettebb vagy hasonló fejlettségű gazdaságaiban (Szlovénia, Csehország, Lengyelország) a penetrációs ráta összességében magasabb. Ugyanakkor félrevezető lenne, ha megállnánk itt, vagyis ha a különböző fejlettségű országok biztosítási penetrációját egyszerűen egymás mellé tennénk, hiszen az adatok elemzéséből nyilvánvaló, hogy nagyon szoros összefüggés van a biztosítottság és a GDP szintje között.
- Ezt az összefüggést egy regressziós statisztikai modell segítségével mutatjuk ki, amelyben kapcsolatot kerestünk – az EU tagállamok adatai alapján – egy ország GDP-ben mért gazdasági fejlettsége és a biztosítási penetráció között, hogy választ kapjunk arra a kérdésre, hogy egy adott ország alul vagy túl biztosítottnak tekinthető-e. Ebben az összefüggésben az alulbiztosítottságot az jelenti, ha egy ország a GDP és a penetráció közötti összefüggést mutató trendvonal alatt fekszik, a megfelelő biztosítottságot pedig, ha a trendvonalon, vagy ahhoz nagyon közel. Ezen elemzés alapján azt kaptuk, hogy a KKE térség országai tekintetében Magyarország, Csehország és Szlovákia gazdasági fejlettségének megfelelően biztosított, Ausztria alulbiztosított és Szlovénia valamint Lengyelország pedig túlbiztosítottak.
- A hazai életági termékszerkezet – az UL termékek meghatározó súlyának következtében – jelentős eltérést mutat az EU átlagához képest, ráadásul úgy, hogy e tekintetben a KKE-térség átlaga az európai átlaghoz nagyon hasonló, a magyartól pedig élesen eltérő mintát mutat. A nem-élet ág esetében a KKE-10 csoportot fejlett piacoktól jelentősen eltérő összetételű termékszerkezet jellemzi, főként az egészségbiztosítási (baleset- és betegségbiztosítási) szegmens alulfejlettségének köszönhetően. Ennek következtében a vagyonbiztosítási ágazat, ezen belül pedig a lakossági gépjármű- és lakásbiztosítások súlya a meghatározó.
- A KKE-10 országok esetében az (UL fedezetek nélküli) biztosítói portfóliók kötvényhányada jóval magasabb a fejlettebb tőkepiaccal rendelkező tagállamokhoz képest (2009: 70%). Ezen belül utóbbi eszközök aránya a hazai biztosítók esetében a legmagasabb az EU-n belül (2009: 82%), a portfóliókat pedig a hazai kibocsátású forint állampapírok dominálják. A hazai biztosítók portfólióinak diverzifikáltsága így a KKE-országokkal összevetve is kifejezetten alacsony.

- A hazai biztosítók jövedelmezősége 2008-2009 folyamán csupán kis mértékben változott, és mindkét vizsgált évben meghaladta a KKE-10 országok átlagát. Ez utóbbi fényében jelentős változás, hogy 2010-ben a magyar biztosítók jövedelmezősége gyakorlatilag összeomlott (ROE: -0,1%), ami részint az újonnan jelentkezett különadó-teher, részint a nem-élet ág kedvezőtlen káralakulása, részint pedig egyéb tényezők miatt következett be.
- A KKE-10 tagállamok esetében a biztosítók tőkeellátottsága hagyományosan magasabb az európai átlagnál, ami nagyrészt a biztosítók jelentős belső többlettőke-termelő képességével függ össze, az említett piacok magas jövedelmezőségéből és a biztosítók mérsékelt kockázati dinamikájából fakadóan. Utóbbiak igazak a magyar biztosítási piacra is, amelynek esetében azonban az átlagos tőkeellátottság mind az európai, mind pedig a KKE-10 tagállamok átlagától érdemben elmarad.

I. A hazai biztosítási piac fejlettsége

Az egyes országok biztosítási piacainak fejlettségét különböző mutatók útján lehet összehasonlítani. A bruttó díjbevételek és a GDP hányadosaként meghatározott biztosítási penetrációs (insurance penetration rate: díjbevétel / GDP) az egyik leggyakrabban használt mutató, amelynek értéke 2009-ben az európai biztosítási piac egészét tekintve 8,9% volt (2008: 8,5%). A mutató némileg meglepő 2009. évi növekedését az EU-tagállamok összesített GDP-jének (2009: -5,8%) a biztosítási díjbevételek csökkenését (2009: -1,4%)¹ meghaladó mértékű visszaesése magyarázza, vagyis a válság első teljes évében a biztosítási üzlet stabilitása nagyobb volt, mint a gazdaságban keletkezett összjövedelmeké. A közép- és kelet európai (KKE-10) országokra számított átlagos érték, az említett országok kevésbé fejlett piacaival összefüggésben, ettől elmarad, 2009-ben 3,3% körül alakult. A magyar piac ehhez hasonló, a KKE-térségen belül átlagos értékkel bír (2008: 3,3%; 2009: 3,2%), de a régió fejlettebb vagy hasonló fejlettségű gazdaságaiban (Szlovénia, Csehország, Lengyelország) a penetrációs ráta összességében magasabb. A magyar penetrációs ráta értéke tehát a többi visegrádi ország, illetve a Baltikum, Bulgária és Románia közé esik.

Már ebből a gyors összehasonlításból is látható, hogy a hasonló fejlettségű országok penetrációja egymáshoz hasonló, vagy másképp, hogy a penetráció függ a gazdasági fejlettségtől, vagyis a GDP nagyságától. Ezért annak eldöntéséhez, hogy Magyarország megfelelően, illetve alul- vagy túlbiztosított-e megpróbáljuk egy regressziós modell segítségével számszerűsíteni a biztosítási penetráció és a GDP közötti összefüggést, aminek eredményeképpen egy trendvonalat kapunk. Egyes országokat a trendvonalhoz képest elfoglalt helyzetük alapján tudunk minősíteni.

¹ Dollárbázisú statisztika alapján

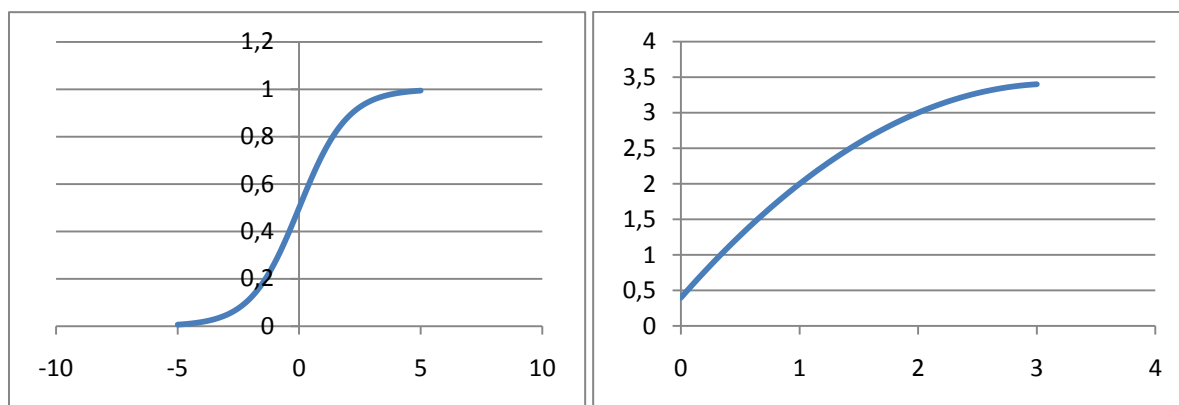
Nem egyértelmű azonban, hogy a trendvonalnak milyen az alakja. Ki lehet zárni a lineárisat, hiszen az azt jelentené, hogy megfelelően nagy GDP-vel rendelkező ország az összes jövedelmét biztosításra költi, ami abszurdum. Ezért olyan alkalmas görbék között kell keresnünk a megfelelő vonalat, amelyek a GDP növekedésével (egy idő után) csökkenő penetráció-növekedést mutatnak. Az alábbiakban két ilyen lehetséges trend vizsgálatát végeztük el, s szűrtük le belőlük a minket érdeklő információkat. A vizsgálatot az **Európai Unió tagországaira** végeztük el, kivéve Luxemburgot (mivel ezen ország adata túl kiugró), illetve Észtországot és Lettországot (nincs rájuk adat)

A két vizsgált regresszió:

Logisztikus regresszió: e regresszió jellemzője, hogy a magyarázóváltozó alacsony értékeinél alacsony növekedést mutat az eredményváltozó, majd egy idő után nagyobb, majd ismét alacsonyabbat. E regresszió használatának magyarázata esetünkben az, hogy feltehetően egy nagyon szegény ország alig költ biztosításra, egy nagyon gazdag pedig egy határon túl már nem növeli a biztosítás GDP-n belüli arányát.

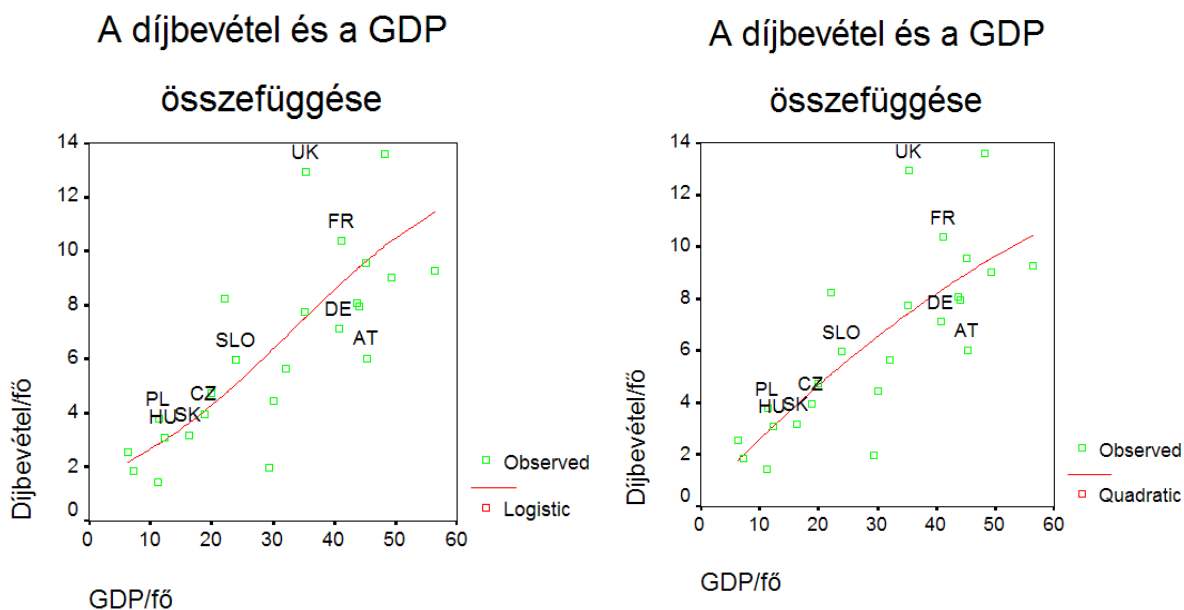
Négyzetes (kvadratikus) regresszió: e regresszió esetén a magyarázóváltozó növekedésével az eredményváltozó növekszik vagy csökken. A regresszió használata a logisztikus regresszió használatához hasonlóan azzal indokolható, hogy a nagyon gazdag ország esetén egyre kevésbé fogják növelni a biztosítás GDP-n belüli arányát. Ez a regresszió – szemben az előzővel – a szegényebb országok esetén gyors növekedést tartalmaz.

A logisztikus illetve a négyzetes regressziót szemlélteti a következő két ábra:

Amennyiben egy ország a kapott regresszió által meghatározott trendvonal felett van, akkor túlbiztosított, ha alatta, akkor alulbiztosított. A vizsgálat során az egyes regressziók hatékonyságának mérésére az R^2 mutatót használtuk, amelynek értéke 0 és 1 között lehet. Minél közelebb van a mutató értéke 1-hez, annál jobban magyarázza a magyarázóváltozó az eredményváltozót.

A modell építése során a teljes biztosítási (élet+nemélet) piac díjbevételét vizsgáltuk a GDP arányában. A következő két ábra mutatja az Európai Unió tagországaira a logisztikus és a quadratikus (négyzetes) regresszió segítségével kapott eredményeket.

Mindkét ábrán Magyarország a trendvonalon van, se nem alul-, se nem túlbiztosított.

Az egyes regressziók illeszkedésének jóságára vonatkozó R^2 értékek: négyzetes 0,606 és logisztikus 0,518. Az egyes regressziók **közepes vagy annál kicsit erősebb** magyarázóerővel bírtak. Így az ábrákról leolvasható, hogy pl. Magyarország, Csehország és Szlovákia biztosítási piaca megfelelően biztosított, míg Szlovénia és Lengyelország túlbiztosítottak.

II. A piac- és termékszerkezet, nemzetközi összehasonlításban

a) Életág

Az életági termékszerkezet tekintetében jelentős eltérés figyelhető meg az EU átlaga és Magyarország között, ráadásul úgy, hogy e tekintetben a KKE-térség átlaga az európai átlaghoz nagyon hasonló, a magyartól pedig élesen eltérő mintát mutat. Az Unióban és a KKE-térségben is átlagosan 60%-os a hagyományos életbiztosítások súlya, vagyis azoké az életági szerződéseké, amelyek nem kötődnek befektetési egységekhez, és túlnyomórészt biztosítási, nem pedig befektetési termékek. A unit-linked biztosítások aránya mindkét említett körben 30-35% közötti. A hazai életbiztosítási piacon a helyzet szinte pontosan fordított, amennyiben a unit-linked, sőt, túlnyomórészt befektetési termékek súlya 60%-ot is meghaladó, és ez a részarány az elmúlt években tovább növekedett. A magyar népesség tényleges életági biztosítottsága tehát meglehetősen alacsony, még a KKE-térséghez képest is. E kiugró magyar sajátosságot hazai szemszögből nézve főként az magyarázza, hogy az életági hagyományos szerződések transzparenciája meglehetősen csekély, a unit-linked szerződések esetében viszont jóval magasabb, és ez utóbbi termékeket a hosszú lejáratú megtakarítási struktúrákat megillető kamatadómentesség is versenyképessé tette. Azt viszont nem tudjuk megítélni, hogy a jelzett ismérvek Európa más biztosítási piacain miként érvényesülnek.

Az életági díjbevételek ágazatonkénti megoszlása 2009-ben														
Bruttó díj	BG	CZ	EE	HU	LT	LV	PL	RO	SL	SK	AT	BE	EU	CEE-10
Hagyományos életbiztosítások	84,2%	57,3%	38,3%	39,0%	33,8%	84,3%	63,6%	65,3%	44,4%	71,1%	64,4%	87,6%	59,4%	59,3%
Befektetéshez kötött életb.	4,7%	38,6%	43,6%	61,0%	66,2%	12,1%	21,2%	34,7%	45,9%	27,1%	35,6%	9,6%	33,8%	31,0%
Nyugdíjbiztosítások	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,6%	0,0%
Egyéb	11,1%	4,1%	18,1%	0,0%	0,0%	3,6%	15,2%	0,0%	9,7%	1,8%	0,0%	2,8%	4,2%	9,6%

A Magyarországon alig létező nyugdíjbiztosítások súlya úgy tűnik, Európában sehol sem jelentős, sőt, marginálisnak mondható. Ennek egyik oka lehet az életjáradéki szolgáltatás magas kockázata és ára, ami részben a várható élettartam folyamatos hosszabbodásával függ össze. Ezzel és a viszonylag

lukratív európai társadalombiztosítási nyugdíjrendszerekkel függhet össze, hogy az átlagos európai polgár időskori pénzügyi fedezettségének életjáradéki komponensét a társadalombiztosítási fedezettséggel elintézettnek tekinti, kiegészítő fedezetet pedig főként foglalkoztatói nyugdíjalapokban és egyéb megtakarítási formákban képez, növekvő mértékben DC-rendszerű megtakarítás formájában. A fenti tábla által mutatott kép azonban csalóka lehet, mert a nem nyugdíjbiztosításként besorolt termékek között számos olyan lehet, amely az időskori pénzügyi fedezet megteremtését szolgálja. Ilyen lehet például a fix banktechnikai járadékkal kombinált haláleseti életbiztosítások köre, amelyek adott esetben hagyományos, vagy unit-linked életbiztosításként lehetnek besorolva.

A legutóbbi évek eseményeit tekintve a gazdasági válság hatása az életág esetében korábban jelentkezett. E körben az európai piac egészét tekintve a bruttó díjbevételek 2008-ban 11%-kal estek vissza, amit 2009-ben mérsékelt növekedés (1%) követett, azonban az egyes országok tekintetében jelentős szóródás figyelhető meg. A visszaesés főként a különféle befektetésekhez kapcsolt életbiztosítási termékeket érintette, ami a befektetéseket sújtó kedvezőtlen tőkepiaci folyamatokkal magyarázható, de egyes országok esetében más tényezők is jelentősen befolyásoltak. A befektetéshez kötött termékek tekintetében a legjelentősebb európai piacnak számító Egyesült Királyság esetében a termékhez kapcsolódó adókedvezmények megvonása okozott közel 12%-os visszaesést a díjbevételekben. Azon országok esetében, ahol a díjbevételek növekedését regisztrálták (Olaszország, Franciaország, Németország), a bővülés jellemzően a garantált termékek és a rövid lejáratú, likvid (így a pénzpiaci termékekkel konkuráló) befektetési termékek iránti kereslet növekedésével magyarázható. A KKE-országok esetében az életági díjbevételek 2008-ban még 29%-kal emelkedtek, jelentős visszaesés csak a balti államokban (-31%), illetve a magyar piacon volt megfigyelhető (-10%). A gyors ütemű bővülés döntően a lengyel piachoz köthető, ahol az életági díjbevételek a vizsgált közel 54%-os gyarapodása következett be. 2009-ben a díjbevételek a cseh piac kivételével mindenhol csökkentek, átlagosan 15%-kal. A szerkezetet tekintve a válság előtti időszakban a KKE-10 országokban a befektetési jellegű termékeknek (döntően unit-linked életbiztosítások) a hagyományos biztosításokkal szembeni térnyerése volt megfigyelhető. E folyamat a gazdasági válság következtében megtorpant, a díjbevételek visszaesése gyakran a unit-linked termékek körében volt a legjelentősebb, amivel párhuzamosan a garanciaelemet tartalmazó hagyományos biztosítások részaránya nőtt. Ez utóbbiak azonban tartalmilag gyakran biztosításba csomagolt, rövid lejáratú, likvid befektetési termékek. Igazából tehát a biztosítók termékösszetételében nem a biztosítási komponens szerepe nőtt, hanem a befektetési termékeket vásárló ügyfelek preferenciája tolódott el a rövidebb lejáratú, nagyobb biztonságot nyújtó termékek felé.

b) Nem-életág

A nem-élet ági díjbevételek európai alakulásában a gazdasági válság hatása később, jellemzően a kereslet általános visszaesésén keresztül jelentkezett, így a díjbevételekben jelentős csökkenés – némi késleltetéssel – először 2009-ben volt tetten érhető (-6%), 2008-ban (1,1%) még mérsékelt ütemű bővülés volt megfigyelhető. A KKE-10 országok ennél jobban teljesítettek, a díjbevételek árfolyamváltozásból fakadó változását kiszűrve 2008-ban 11%-os, 2009-ben pedig mindössze 0,9%-os növekedés volt megfigyelhető. A tagállami piacok dinamikája 2009-ben jelentősen szóródott: a balti államok esetében például nagyarányú visszaesés (Litvánia: -35%, Lettország: -38%) következett be. A hazai piac mindkét vizsgált évben alulteljesített (2008: +2%; 2009: -4%) a térségi átlaghoz képest. Ennek jelentős részben az lehet az oka, hogy a magyar gazdaságot a válság a térségi átlagnál nagyobb mértékben érintette.

A díjbevételeknek az egyes üzletágak közötti megoszlását vizsgálva megállapítható, hogy az európai piacon a legnagyobb súllyal az baleset- és egészségbiztosítási ágazat (2009: 32%) bír, amellyel közel azonos díjbevételek folyik be a gépjármű-biztosítási ágazatokba (kötelező és egyéb együtt), amit a harmadik legjelentősebb ágazatként a tűz, elemi és egyéb vagyoni károk ágazatok követnek (2009: 16%). A KKE-10 csoportot a fent említettől jelentősen eltérő összetételű termékszerkezet jellemzi, főként az egészségbiztosítási szegmens (néhány országtól eltekintve: Szlovénia, Litvánia) alulfejlettségének köszönhetően. Így ez utóbbi esetben a nem-életági piacon a vagyonbiztosítási ágazat (2009: 78%) a meghatározó, ezen belül pedig a lakossági gépjármű- és lakásbiztosítások súlya legnagyobb. Ez utóbbi szerkezeti sajátosság jellemzi a hazai piacot is, ahol további sajátoságként a lakásbiztosítások magas, 21%-os arányát lehet kiemelni.

A nem-életági díjbevételek ágazatonkénti megoszlása 2009-ben														
Bruttó megszolgált díj	BG	CZ	EE	HU	LT	LU	PL	RO	SL	SK	AT	BE	EU	CEE-10
Baleset és betegség	1,5%	5,5%	3,2%	4,7%	5,6%	20,2%	7,1%	1,3%	36,7%	3,4%	29,0%	29,0%	32,2%	8,4%
KGFB	28,5%	29,0%	28,1%	31,5%	33,5%	52,8%	35,9%	28,9%	23,1%	30,2%	20,7%	19,9%	18,6%	31,5%
Egyéb gépjármű	43,2%	19,9%	38,2%	21,7%	25,3%	5,1%	25,2%	47,6%	16,4%	31,1%	12,6%	12,1%	9,5%	26,4%
Légi és vízi járművek, szállítványozás	2,0%	0,2%	0,9%	0,9%	0,6%	0,3%	1,2%	1,2%	0,6%	1,6%	0,1%	0,3%	3,0%	0,9%
Tűz és egyéb elemi károk, illetve egyéb	18,8%	23,7%	24,8%	33,7%	24,6%	14,8%	17,6%	15,2%	15,5%	24,1%	0,0%	21,6%	15,7%	20,6%
Általános felelősségbiztosítás	2,0%	14,0%	2,1%	4,5%	4,9%	2,7%	5,4%	2,0%	3,4%	5,5%	8,5%	6,7%	8,0%	6,3%
Hitel és kezesség	2,3%	3,0%	1,4%	1,1%	4,7%	1,7%	3,2%	2,7%	3,0%	1,4%	2,3%	2,7%	3,0%	2,7%
Egyéb gépjármű	1,6%	4,7%	1,4%	1,9%	0,8%	2,3%	4,6%	1,1%	1,4%	2,8%	26,8%	7,6%	10,0%	3,2%

A baleset- és egészségbiztosításoknak a KKE-régiónál jóval magasabb súlya részben az egészségügyi szolgáltatások eltérő finanszírozásával, illetve árazásával függ össze, amennyiben a nyugat-európai egészségügyi rendszerek jóval inkább piaci alapúak és öngondoskodásra támaszkodóak, mint közép-kelet-európai társaik. Emellett fontos körülmény, hogy a Nyugat-Európában jellemzően magasabb kieső jövedelem pótlására jóval inkább érdemes, illetve szükséges biztosítást kötni.

III. Befektetések

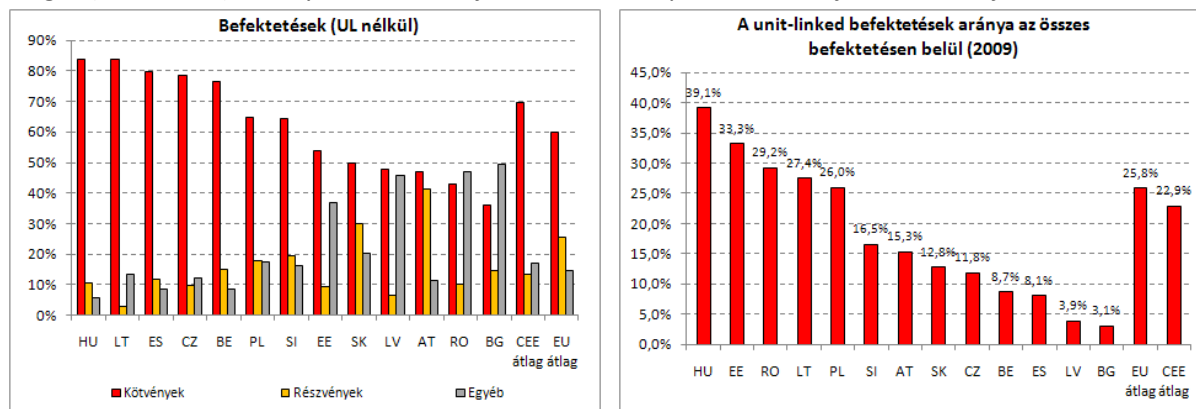
Az EU-tagországok biztosítóinak befektetései összesen 6 506 milliárd eurót tettek ki 2009 végén, az év folyamán 1%-kal zsugorodva (2008: -7,8%). A KKE-10 tagországokban aktív biztosítók befektetései ugyanebben az időpontban a teljes európai befektetett állomány 1%-át tették ki.

Az európai biztosítási szektor saját kockázatú befektetéseinek (tartalékok és tőke fedezete, UL nélkül) nagyobbik hányadát jellemzően kötvénytípusú eszközök teszik ki, amely mellett a részvények és az egyéb tulajdoni viszonyt megtestesítő értékpapírok aránya jelentős. A kötvénytípusú eszközöknek a portfólión belüli aránya 2008-2009 folyamán jelentősen emelkedett (2007: 50%; 2009: 59%), míg ugyanezen időszakban a tulajdonviszonyt megtestesítő értékpapírok aránya számottevően csökkent (2007: 34% 2009: 26%). Ez részben a piaci árak változásának következménye, hiszen a válság időszakában a részvényárak estek, az államkötvények jegyzése viszont a csökkenő hozamszintekkel párhuzamosan emelkedett, és ez a hatás érvényesült az eszközök piaci értékelését érvényesítő nemzeti biztosítási rendszerekben. Másrészt természetesen a változó piachoz való befektetői alkalmazkodás is bekövetkezett.

A KKE-10 országok esetében a biztosítói portfóliók kötvényhányada jóval magasabb a fejlettebb tőkepiaccal rendelkező tagállamokhoz képest (2009: 70%). Ezen belül a magyar biztosítók befektetési gyakorlatát az európai biztosítási piaccal összevetve két sajátosság jellemzi. Egyrészt a biztosítástechnikai tartalékok (UL tartalékok nélkül) fedezetéül szolgáló befektetések esetében a hazai biztosítók kötvényhányada a legmagasabb (2009: 82%), másrészt az utóbbin belül döntően a hazai kibocsátású forint állampapírok dominálnak. A hazai biztosítók portfólióinak diverzifikáltsága így a KKE-országokkal összevetve is kifejezetten alacsony. Utóbbi jelenség magyarázatául a hazai kötvénypiac sajátosságai szolgálnak, amennyiben a környező EU-tagokhoz képest magasabb országgokozati felár

következtében a hazai forintkötvények – a kötvények forintbázisú befektetők számára alacsony piaci és hitelkockázata mellett – hozama meglehetősen lukratívnak mondható.

Az európai piac egészét tekintve 2009-ben a befektetési egységhez kötött biztosítások állományai a biztosítók befektetéseinek közel 26%-át tették ki (2008: 24%), míg a KKE-10 országok esetében ez az arány nagyjából hasonló, de némileg alacsonyabb (2008: 18%, 2009: 23%). Magyarországon a unit-linked termékek különösen nagy népszerűségének újabb bizonyítékaként e kör aránya is szokatlanul magas (2009: 39%), amelynek okait a díjbevételekkel kapcsolatban feljebb már kifejtettük.

A befektetések eszközösszetétele jellemzően heterogénebb és a kapcsolódó piaci kockázatok jelentősebbek a saját kockázatu portfólióknál. Emellett minden esetben piaci értéken vannak nyilvántartva, így az állomány jóval érzékenyebb a tőkepiac mozgásaira. Döntően ennek köszönhető, hogy ezen eszközök értéke 2008-ban az EU egészét tekintve átlagosan 22%-kal csökkent, részint az átértékelődés, részint a visszavásárlások következtében, majd 2009-ben – a tőkepiaci árfolyamok emelkedésével párhuzamosan – közel 9%-kal emelkedett.

IV. Jövedelmezőség

Az EU-országok biztosítóinak jövedelmezőségét igen kedvezőtlenül befolyásolta a gazdasági válság mélyülése. Az üzleti eredmény – a tőkepiacok 2008-ban bekövetkezett nagyarányú visszaesése következtében – negatívvá vált, amit 2009-ben a biztosítók jövedelmezőségének konszolidációja követett. 2008-ban az EU egészét tekintve az átlagos tőkejövedelmezőségi mutató (ROE) -4,6%-os volt, ami a következő évben 11,4%-ra javult.²

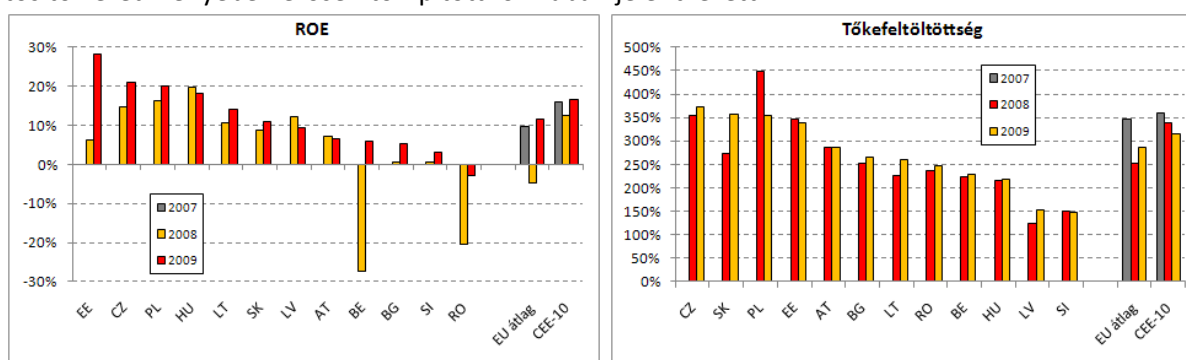
A fenti jelenség értelmezésekor ismét figyelembe kell venni, hogy az európai biztosítók nagy része eszközeit a piaci árak alapján értékeli. Ennek megfelelően az életág esetében a jövedelmezőség csökkenését nagyrészt a befektetett eszközökön elszenvedett veszteségek okozták, amihez az életbiztosításokkal kapcsolatos visszavásárlások megugrása társult. A nem-élet ágban az erős verseny és a lanya kereslet következtében csökkenő díjbevételek, illetve a részint emiatt romló technikai eredmény játszottak döntő szerepet. Egyes tagállamok esetében a kamatszint csökkenése is hozzájárult a jövedelmezőség csökkenéséhez, ami a különféle megtakarítási és nyugdíjbiztosítások kapcsán kiígért hozamokkal összefüggésben vezetett eredménycsökkenéshez, illetve veszteségekhez.

A KKE-10 országokat hagyományosan a fejlett piacokat meghaladó jövedelmezőségi szint jellemzi és a gazdasági válságnak a jövedelmezőségre gyakorolt hatása ezeken a piacokon kisebb mértékű volt. Ennek következtében a régiót jellemző átlagos ROE érték mindkét vizsgált évben meghaladta az eu-

² A CEIOPS-FSC által gyűjtött adatok alapján

rópai átlagot, és 2009-ben átlagosan 16,7% (2008: 12,5%) körül alakult.³ Az említett országok egyedi értékei azonban jelentősen szóródtak a vizsgált időszakban, amely – egyéb, országspecifikus tényezők mellett – jelentős részben a befektetett eszközök értékelésével kapcsolatos előírások, illetve a piaci szereplők által követett gyakorlat különbözőségéből fakad.

A hazai biztosítók jövedelmezősége 2008-2009 folyamán csupán kis mértékben változott, és mindkét vizsgált évben meghaladta a KKE-10 országok átlagát. Meg kell azonban jegyezni, hogy az egyes intézmények szintjén – hasonlóan a régió többi országához – jelentős a szóródás, a profit túlnyomó hányada ugyanis néhány nagyobb piaci szereplőnél keletkezik. Továbbá, a magas jövedelmezőséget mind 2008-ban, mind 2009-ben jelentős egyszeri hatású tényezők támogatták. Végül, a viszonylagos stabilitás a hazai biztosítók portfóliójában meghatározó súllyal bíró, lejáratig tartott állampapírokra vonatkozó hazai szabályozással – vagyis a folyamatos piaci alapú értékelés mellőzésével – függ össze, melynek következtében a hazai állampapírpiacra lezajlott átmeneti negatív folyamatok hatása a biztosítók eredményében erősen tompított formában jelentkezett.

Fontos megjegyzés, hogy a magyar biztosítók jövedelmezőségére vonatkozó megállapítások optimista kicsengését számottevően módosíthatja az itt még nem tárgyalt 2010. évi eredményadatok figyelembe vétele. 2010-ben ugyanis a magyar biztosítók jövedelmezősége gyakorlatilag összeomlott (ROE: -1,1%), ami részint az újonnan jelentkezett különadó-teher, részint a nem-élet ág kedvezőtlen kárstatisztikája, részint pedig egyéb tényezők miatt következett be. A 2010. év eredményéről egyelőre annyit tudunk mondani, hogy az nagyjából egyedi, kisebb részben pedig strukturális tényezők következménye volt.

V. Tőkehelyzet

Az európai biztosítók tőkehelyzete a gazdasági válság következtében számottevően visszaesett. A biztosítók tőkefeltöltöttsége (solvency ratio) 2008-ban – az év folyamán elszorított veszteség következtében – közel 100%-ponttal esett vissza (2007: 347%), majd 2009-ben a befektetések pozitív eredményhatású átértékelődése és feltőkésítések következtében számottevően javult. Így 2009 végére az átlagos tőkefeltöltöttség újjól 285%-ra emelkedett.

A KKE-10 tagállamok esetében a biztosítók tőkeellátottsága hagyományosan magasabb az európai átlagnál, ami nagyrészt a biztosítók jelentős belső többlettőke-termelő képességével függ össze, az említett piacok magas jövedelmezőségéből és a biztosítók mérsékelt kockázati dinamikájából fakadóan. A válság következtében ez utóbbi piacokon is a biztosítók tőkeellátottságának csökkenése volt megfigyelhető, a visszaesés mértéke azonban elmaradt a fejlett piacokon bekövetkezett tőkevesztés mértékétől. A KKE-régióban a jövedelmezőség csak kisebb mértékben csökkent, vagyis a szavatoló

³ A CEIOPS-FSC által gyűjtött adatok alapján

tőke és a tőke-megfelelési mutató csökkenését részben az anyavállalatok által végrehajtott profitkivonás eredményezte. Hasonló jelenség tűnt fel a magyar biztosítási piacon is, ahol az átlagos tőkeelátottság mind az európai, mind pedig a KKE-10 tagállamok átlagától érdemben elmarad. Ez önmagában is felveti a kérdést, hogy a magyar biztosítók tőkefeltöltöttsége elegendő lesz-e a Solvency 2 bevezetése után, mégpedig nem annyira a szektornak a bevezetés után várható átlagos tőkeszintjére, hanem az amögött álló intézményenkénti szóródásra, illetve a tőkemutató várhatóan megnövekedő volatilitására tekintettel.

Irodalom

- CEIOPS/EIOPA adatok: <https://eiopa.europa.eu/publications/financial-stability/index.html>
- Swiss Re (2010): World insurance in 2009: Premiums dipped, but industry capital improved, Sigma No. 2/2010
- Swiss Re (2009): World insurance in 2008: Life Premiums fall in the industrialised countries – strong growth in the emerging economies, Sigma No. 3/2009
- Swiss Re (2008): World insurance in 2007: Emerging markets leading the way, Sigma No. 3/2008
- Swiss Re (2007): World insurance in 2006: Premiums came back to „life”, Sigma No. 3/2007
- Swiss Re (2006): World insurance in 2005, Sigma No. 5/2006
- Swiss Re (2005): World insurance in 2004: Growing premiums and stronger balance sheets, Sigma No. 2/2005
- Swiss Re (2004): World insurance in 2003, Sigma No. 3/2004
- Swiss Re (2003): World insurance in 2002: High premium growth in non-life insurance, Sigma No. 8/2003
- Swiss Re (2002): World insurance in 2001: Turbulent financial markets and high claims burden impact premium growth, Sigma No. 6/2002
- The World Bank (2010): World Development Indicators (WDI)